

I. В. КотовНачальник відділу інвестиційної політики
та управління проектами

Білогородської сільської ради Бучанського району Київської області

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

У статті визначено механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні. З'ясовано мету публічного управління сталим розвитком територіальних громад, яка полягає у забезпеченні підходящих передумов для стабільного економічної, соціальної та екологічної стабільності, що веде до дає можливість підвищити глобальну конкурентоздатність держави в цілому. Розкрито сутність поняття «механізм управління», під яким варто розуміти своєрідний комплекс взаємопов'язаних складових, вплив яких сприяє роботі чи зміні інших системних елементів, які, своєю чергою, стимулюють зміни в управлінських об'єктах. Водночас розглянуто поняття «механізм державного управління» та встановлено, що під ним слід вважати штучно організовану систему із чітко визначеною структурою, нормативно-правовими нормами, методами, інструментами та важелями впливу на управлінський об'єкт з метою досягнення чітких цілей. Визначено чотири основні механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні, зокрема політико-економічний (передбачає забезпечення раціонального користування природними ресурсами, зменшення тиску на екологічну сферу, залучення різного роду ресурсів на реалізацію програм сталого розвитку територіальних громад в Україні), організаційно-інституційний (визначає об'єкти та суб'єкти публічного управління сталим розвитком територіальних громад, мету та завдання їх діяльності, управлінські методи та організаційні структури), нормативно-правовий (визначає необхідне нормативно-правове забезпечення, яке покликане регулювати інтереси та повноваження об'єктів та суб'єктів публічного управління сталим розвитком територіальних громад) та інформаційний (визначає особливості формування публічного управління сталим розвитком територіальних громад шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій) механізми. З'ясовано, що усі механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад повинні бути комплексними та цільовими, а також мають бути використані на усіх управлінських рівнях, що сприяло б забезпеченню захисту інтересів самої територіальної громади, її громадян та суб'єктів господарювання.

Ключові слова: публічне управління, механізм управління, механізм державного управління, сталий розвиток, територіальна громада.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблематика сталого розвитку є доволі актуальною у сфері державного управління не тільки на рівні держави, але й на рівні територіальних громад. Водночас найбільш актуальною дана проблема в умовах сучасних децентралізаційних процесів в нашій державі, коли відбувається передача більшості повноважень органам місцевого самоврядування. Мета публічного управління сталим розвитком територіальних громад полягає у забезпеченні підходящих передумов для стабільного економічної, соціальної та екологічної стабільності, що веде до дає можливість підвищити глобальну

конкурентоздатність держави в цілому. Проте, варто зазначити, що досягнення цілей сталого розвитку, зокрема на рівні територіальних громад, потребує використання дієвих механізмів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику публічного управління сталим розвитком, зокрема територіальних громад в Україні, досліджували такі вчені В. Бакуменко, В. Дяченко, П. Єгоров, В. Князев, О. Ковалюк, О. Коротич, Ю. Лисенко, І. Лопушинський, В. Малиновський, О. Машков, Н. Нижник, Р. Плющ, Р. Рудніцька, О. Сидорчук, О. Стельмах, О. Федорчак, В. Філіппова та інші.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність чималої кількості наукових досліджень різними науковцями особливостей публічного управління сталим розвитком, досі невіршеним лишається питання розкриття механізмів публічного управління сталим розвитком саме територіальних громад.

Мета статті полягає у визначенні механізмів публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, процеси децентралізації в сучасній Україні передбачають формування механізмів розбудови інституту місцевого самоврядування, первинним суб'єктом якого виступають територіальні громади. Територіальна громад як термінологічне словосполучення набуло широкого розголосу у сфері не лише теоретичного, але й практичного використання. Особливо така тенденція спостерігається останніми роками, коли активно започатковано реалізацію децентралізації та адміністративно-територіального реформування в Україні. Саме тому особливої актуальності в контексті децентралізації державної влади в Україні набуває сталий розвиток територіальних громад. Нині не можна оцінити стан наукового розроблення проблематики сталого розвитку територіальних громад у нашій державі як задовільний. Насамперед, це підтверджує той факт, що базові принципи сталого розвитку, визначені за конвенціями Ріо, досі не імplementовано до національного законодавства, відсутні стратегії, концепції, проекти в галузі забезпечення стану сталого розвитку територіальних громад населених пунктів і держави в цілому. Більшість науковців звертає увагу на недостатню увагу державної влади та неефективність засад функціонування системи органів публічного управління на місцевому рівні. Сталий розвиток повинен започатковуватися та підтримуватися саме на рівні територіальної громади, і відповідно його забезпечення повинно здійснюватися знизу-догори, тобто від конкретної громади до національного і світового рівнів. Для того ж, щоб вивести регіон на траєкторію сталого розвитку, слід не тільки визначити ресурсну забезпеченість території, збалансувати економічні, соціальні та екологічні інтереси суб'єктів політики місцевого розвитку, а й детально проаналізувати ситуацію, що склалася у провідних секторах економіки певної території [6, с. 155].

Конкретні напрями забезпечення сталого розвитку територіальної громади потребують упровадження відповідних механізмів управління територіальною громадою. У науковій літературі поняття «механізм управління» є досить широко вживаним та має різні трактування. Взагалі поняття «механізм» вживається у переносному значення та означає «внутрішню будову, систему чого-небудь» [10].

Механізм управління не може бути без цих системних компонентів, і в той же час – без механізму управління немає системи управління як такої. Існує зв'язок і певна залежність системи державного регіонального управління від зовнішніх чинників: державної соціально-економічної політики та державного регулювання, умов зовнішнього середовища, сучасних досягнень національного та зарубіжного менеджменту, закономірностей регіонального управління [4].

Механізм управління, на думку Ю. Лисенка та П. Єгорова, – це система формування цілей і стимулів, які дають змогу перетворити у процесі трудової діяльності рух матеріальних та духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його остаточних результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів. Ядром організаційно-економічного механізму є система стимулів, яка поділяється на дві підсистеми: командно-адміністративні стимули, які примушують до праці; соціально-економічні, що зацікавлюють працівників до високоефективної роботи [5, с. 86].

Крім цього, О.М. Ковалюк вважає, що механізм управління – це «система форм, методів, важелів, інструментів, які використовуються в діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення політикою на мікро- та макрорівні» [3]. О. Федорчак усі механізми управління поділяє на три типи: механізми-знаряддя (інструменти); механізми-системи (набір взаємопов'язаних елементів); механізми-процедури (послідовність певних перетворень) [10].

Отже, зважаючи на вище наведене, можна дійти висновку, що механізм управління – це своєрідний комплекс взаємопов'язаних складових, вплив яких сприяє роботі чи зміні інших системних елементів, які, своєю чергою, стимулюють зміни в управлінських об'єктах. Перейдемо до розкриття сутності поняття «механізм державного управління».

Так, на думку Р.М. Рудніцької, О.Г. Сидорчук та О.М. Стельмах, механізм державного управ-

ління – це «штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління» [9]. Водночас В. Малиновський визначає механізми державного управління як «сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління» [7].

Механізм державного управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта. Фактори управління для організації можуть бути внутрішніми (коли йдеться про механізм управління організацією) або зовнішніми (тоді говорять про механізм взаємодії з іншими організаціями). Механізм управління охоплює: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив, діяння в інтересах досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціали. Реальний механізм управління завжди конкретний, оскільки спрямований на досягнення конкретних цілей за допомогою впливу на конкретні фактори і цей вплив здійснюється через використання конкретних ресурсів [8].

Натомість В.М. Князєв та В.Д. Бакуменко стверджують, механізми державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. Комплексний механізм державного управління визначається як система політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого

впливу органів державного управління. Схема реального механізму державного управління містить: цілі, рішення, впливи, дії, результати [2].

Отже, на нашу думку, під механізмом державного управління слід вважати штучно організовану систему із чітко визначеною структурою, нормативно-правовими нормами, методами, інструментами та важелями впливу на управлінський об'єкт з метою досягнення чітких цілей. Загалом сталий розвиток територіальних громад передбачає покращення протидії негативним ризикам в економічній, соціальній та екологічній сферах, що забезпечує гармонійний розвиток та саморегуляцію з метою задоволення суспільних потреб територіальних громад. На нашу думку, можна виокремити чотири основні механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні, див. рис. 1. Розглянемо їх детальніше.

Політико-економічний механізм визначає особливості формування публічного управління сталим розвитком територіальних громад шляхом використання інструментарію фінансово-промислової та соціально-економічної, зокрема у банківській, грошово-валютній, інвестиційно-інноваційній, кредитній та податковій сферах. Даний механізм передбачає забезпечення раціонального користування природними ресурсами, зменшення тиску на екологічну сферу, залучення різного роду ресурсів на реалізацію програм сталого розвитку територіальних громад в Україні. Погоджуємося з думкою науковців, що під даним механізмом варто розуміти сукупність фінансово-економічних управлінських методів, інструментів та стимулів, що формуються виходячи із базових функцій та принципів економічної політики, що спрямовуються на досягнення визначеної мети, нейтралізації загроз, усунення негативних наслідків [1, с. 92].

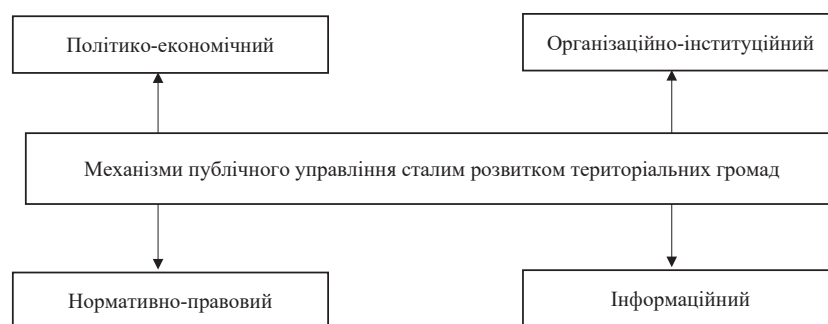


Рис. 1. Види механізмів публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні

Організаційно-інституційний механізм визначає об'єкти та суб'єкти публічного управління сталим розвитком територіальних громад, мету та завдання їх діяльності, управлінські методи та організаційні структури. Даний механізм повинен спрямовуватися на забезпечення ефективної діяльності усіх суб'єктів господарювання, розташованих в тій чи іншій територіальній громаді та забезпечення високого рівня ефективності від комплексності їх розвитку. На думку науковців, вираженість даного механізму, як послідовності етапів детального аналізу, проектування та визначення системи цілей, продуманого виділення організаційних підрозділів і форм їх координації, інтенсифікує процеси реалізації сталого територіальних громад [1, с. 92].

Нормативно-правовий механізм визначає необхідне нормативно-правове забезпечення, яке покликане регулювати інтереси та повноваження об'єктів та суб'єктів публічного управління сталим розвитком територіальних громад. Використання даного механізму є можливим «за наявності системи правових відносин, яка б запобігала дискримінації громадян у різних аспектах суспільного життя та перетворила б Україну на дійсно правову державу» [1, с. 93].

Інформаційний механізм визначає особливості формування публічного управління сталим розвитком територіальних громад шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій. Використання даного механізму передбачає забезпечення автоматизації системи публічного управління сталим розвитком та інформатизації суспільства, а також здійснення соціального моніторингу тощо.

Висновки. Таким чином, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що процес реалізації публічного управління в Україні потребує використання належних механізмів управління, які здатні забезпечити ефективне вирішення існуючих у даній сфері проблем. Зазвичай, під механізмами публічного управління вважають цілий комплекс практичних заходів, інструментів та важелів, які дають можливість державним та місцевим органам влади здійснювати ефективний вплив на суспільство задля досягнення чітко визначених цілей. В демокра-

тично розвинутих державах, під механізмами публічного управління вважають спеціальні інструменти, спрямовані на забезпечення реалізації суспільного прямого чи опосередкованого (через державні та місцеві органи влади) впливу на розвиток країни та її територіальних громад задля створення належних умов суспільної життєдіяльності. Відтак, можна стверджувати, що усі механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад повинні бути комплексними та цільовими, а також мають бути використані на усіх управлінських рівнях, що сприяло б забезпеченню захисту інтересів самої територіальної громади, її громадян та суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. Дяченко В.С. Особливості механізму забезпечення сталого розвитку регіонів. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 1 (55). С. 90-93.
2. Князев В.М., Бакуменко В.Д. *Державне управління: словник-довідник*. К.: УАДУ, 2002. 228 с.
3. Ковалюк О.М. *Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія*. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2002. 396 с.
4. Коротич О.Б. *Державне управління регіональним розвитком України: монографія*. Х. : Видво ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. 220 с.
5. Лисенко Ю., Єгоров П. *Організаційно-економічний механізм управління підприємством. Економіка України*. 1997. №1. С. 86-87.
6. Лопушинський І.П., Філіппова В.Д., Плющ Р.М. Механізми забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. *Вісник ХНТУ*. 2022. № 4 (83). С. 154-160.
7. Малиновський В.Я. *Державне управління: навчальний посібник*. К.: Атіка, 2003. 576 с.
8. Нижник Н.Р., Машков О.А. *Системний підхід в організації державного управління: навчальний посібник*. К.: УАДУ, 1998. 160 с.
9. Рудницька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. *Механізми державного управління: сутність і зміст*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.
10. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування*. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf>.

Kotov I. V. Mechanisms of public management of sustainable development of territorial communities in Ukraine

The article defines the mechanisms of public management of sustainable development of territorial communities in Ukraine. The purpose of public management of the sustainable development of territorial communities has been clarified, which consists in providing suitable prerequisites for

stable economic, social and environmental stability, which leads to and makes it possible to increase the global competitiveness of the state as a whole. The essence of the concept of "management mechanism" is revealed, which should be understood as a kind of complex of interconnected components, the influence of which contributes to the work or change of other system elements, which, in turn, stimulate changes in management objects. At the same time, the concept of "mechanism of state management" was considered and it was established that it should be considered an artificially organized system with a clearly defined structure, legal norms, methods, tools and levers of influence on the administrative object in order to achieve clear goals. Four main mechanisms of public management of the sustainable development of territorial communities in Ukraine have been identified, in particular political and economic (provides for the rational use of natural resources, reduction of pressure on the ecological sphere, attraction of various types of resources for the implementation of sustainable development programs of territorial communities in Ukraine), organizational and institutional (defines the objects and subjects of public management of the sustainable development of territorial communities, the purpose and tasks of their activities, management methods and organizational structures), normative and legal (determines the necessary normative and legal support, which is designed to regulate the interests and powers of objects and sub "objects of public management of sustainable development of territorial communities) and information (determines the features of the formation of public management of sustainable development of territorial communities through the use of information and communication technologies) mechanisms. It was found that all mechanisms of public management of the sustainable development of territorial communities should be comprehensive and targeted, and should also be used at all management levels, which would contribute to ensuring the protection of the interests of the territorial community itself, its citizens and business entities.

Key words: *public management, management mechanism, state management mechanism, sustainable development, territorial community.*